

Музика О. Я.

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВИЙ ЧИННИК ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

*Перш, ніж копія того, що бачить
художник, пройде через його руку, вона повинна
пройти через його серце.*

Огюст Роден

Питанням взаємозв'язку процесу творчості, розвитку творчої особистості з її емоційно-вольовою сферою, цілеспрямованістю, працелюбністю у науковій літературі присвячено багато досліджень. На значущість емоційного переживання художника у творчому процесі вказують Є. Ільїн, Н. Киященко, В. Кузін, О. Лук, Я. Пономарьов та ін.

Видатний педагог-гуманіст І. Зязюн основними психопедагогічними складовими розвитку і саморозвитку особистості вважав інтелект, афект і волю. «Інтелект – смислом наповнені знання, афект – емоційно-почуттєва сфера особистості, воля – діяльнісний чинник поступу особистості» [2, с. 26].

Емоції – невід'ємний компонент життєдіяльності обдарованої, творчої особистості. Емоційно багата особистість працює швидко, захоплено та експресивно, і це, безумовно, позначається на продуктивності. *Експресивність* – це сила вияву почуттів і переживань, потреба в активній діяльності, бажання і вміння виразити власні емоції.

Емоційно-почуттєва сфера майбутнього педагога, безумовно, відіграє важливу роль у його професійному і особистісному саморозвитку. Особливо це стосується процесу саморозвитку майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, адже важливою його складовою є самореалізація у творчій діяльності.

У своїй праці В. Кузін, визначаючи три найбільш суттєві компоненти емоційного стану художника під час створення художнього твору, вказує на значимість його емоційного

переживання в процесі творчого акту: а) емоційне переживання від об'єкту зображення; б) емоційне переживання від самого процесу зображення; в) загальний емоційний стан художника, який виявляється в легкості емоційного збудження, в силі і глибині вияву емоційного збудження [3, с. 218]. Зазначимо, що емоційність і вольові якості вчений відносить до основних художніх здібностей, поряд з *творчою уявою, мисленням, якостями зорової пам'яті* [3].

Емоційність разом з такими психічними процесами, як *пам'ять, фантазія, мислення* Я. Пономарьов також вважає основою творчої діяльності [5].

На думку Л. Виготського, *художні емоції* – це узагальнений систематичний досвід відношення людини до дійсності. Психологами також доведено, що позитивні емоції скорочують час, необхідний для розвитку художньо-творчих здібностей особистості, вмінь, навичок. Важливою, на наш погляд, є думка Л. Єрмолаєвої-Томіної, яка переконана, що в основі творчості лежить потреба у переживанні позитивних емоцій [1, с. 106]. Адже успішне закінчення творчого процесу завжди супроводжується *задоволенням, радістю, захопленням*.

Відтак, *художня емоційність* характеризує особистісний зміст, якість і динаміку емоцій і почуттів особистості. До них відносять: *вразливість, чутливість, імпульсивність*. Ці якості характеризують її ставлення до явищ і подій оточуючого світу, невід'ємно пов'язані з особистісними і естетичними особливостями: світоглядом, переконаннями, ціннісними орієнтаціями, спрямованістю. В індивідуальному плані емоції характеризуються силою, тривалістю і лабільністю в різних формах протікання: настрою, відношеннях, реакціях на ситуацію [1, с. 106]. До емоційних почуттів відносять *здивування, впевненість, сумніви*.

Отже, вміння сприймати, відчувати, розуміти й створювати прекрасне власноруч робить духовне життя багатим, цікавим, дає можливість відчути естетичну насолоду.

Безумовно, творча художня діяльність, як і будь-яка інша, вимагає прийняття вольових рішень, необхідних для досягнення поставленої мети. Тому вольові властивості необхідні

майбутньому художнику-педагогу для створення будь-якого художнього твору, вони містять у собі велику ефективну силу творчості.

У психології під волею розуміють свідоме регулювання своїх дій і вчинків, які виявляються у вмінні переборювати різні труднощі задля досягнення поставленої мети. Відтак, ефективність творчої діяльності залежить від наявності таких вольових якостей, як *цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, витримка* і т.п. Саме цих якостей дуже часто, на жаль, не вистачає студентам для успішного навчання і втілення творчих планів.

На думку Л. Єрмолаєвої-Томіної, вольова саморегуляція пов'язана з розвитком особливих здібностей до переборення внутрішніх і зовнішніх перешкод та пошуку способів для їх формування. При цьому, як вважає дослідниця, у всіх випадках головним об'єктами вольової регуляції є дії, їх стимуляція, зупинка чи переорієнтація [1, с. 127].

До структури вольової саморегуляції включають такі компоненти: 1) наявність усвідомленої мети; 2) регуляція руху, дій і діяльності для досягнення її результату; 3) знаходження способів переборення зовнішніх і внутрішніх перешкод, які заважають здійсненню поставленої мети [1, с. 128].

Як правило, розробка і виконання творчих завдань, як самостійних, так і аудиторних, пов'язане з такою якістю творчої особистості як *працелюбність*, що виявляється у позитивному ставленні до творчого процесу. А позитивне ставлення до творчого процесу виникає тоді, коли особистість задоволена результатом творчої діяльності. Це можливо, коли вона володіє певними теоретичними знаннями та відповідними вміннями і навичками, може оперувати ними. Тобто розвиток знань, вмінь і навичок знаходиться на рівні, коли особистість може оперувати ними підсвідомо, не замислюючись, або свідомо трансформувати отриману інформацію згідно своїх задумів, що є дуже важливим у процесі художньої творчості.

Як показує практика, активізації творчої діяльності студентів сприяють: організація виставок їхніх творчих робіт, зустрічі з цікавими творчими особистостями, екскурсії до музеїв, перегляди

і обговорення виставок, творча атмосфера на заняттях, впевненість у своїх можливостях, особистий приклад педагога. Адже сучасна педагогіка обирає шлях особистісно-орієнтованого навчання, яке засноване на всебічному розвитку особистості студентів у системі «учень-учитель». У цій системі відношення художника-педагога до студентів засноване на педагогічному співробітництві, довірі, співтворчості, на сприйнятті їх як повноправних партнерів.

Відтак, урахування і вивчення потреб, інтересів, мотивів та емоційної сфери особистості кожного студента – основні способи стимулювання до творчої діяльності, що сприятиме їх професійному становленню. Тому особливу увагу слід приділяти розвитку естетичних почуттів своїх учнів, вчити бачити прекрасне у всьому, що нас оточує, і донести його до глядача у своїх творах.

Тому система мистецько-педагогічної освіти потребує подальшого удосконалення, пошуків нових форм організації освітнього процесу, організації самостійної творчої роботи студентів, системи дистанційної освіти, роботи з обдарованими студентами за індивідуальними програмами тощо.

Список використаних джерел:

1. Ермолаева-Томина Л. Б. Психология художественного творчества: учебное пособие для вузов. 2-е изд. М. : Академический Проект, 2003. 304 с.
2. Зязюн І. А. Естетика і етика педагогічної дії. *Сучасні заклади освіти – 2013*: міжнар. виставка, 28 лют. – 2 берез. 2013 р.: офіц. каталог виставки / МОН, молоді та спорту України, НАПН України. Київ, 2013. С. 26–27.
3. Кузин В. С. Психология. М.: Высшая школа, 1974. 280 с.
4. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 256 с.
5. Пономарев Я. А. Психология творчества. М.: Наука, 1980. 303 с.
6. Теплов Б.М. Вопросы психологии восприятия и мышления. М.-Л. : АПН РСФСР, 1948. 303 с.